

BELEIDSPLAN HISTORISCHE SLUIZEN EN STUWEN NEDERLAND

2023-2028

BELEIDSPLAN HISTORISCHE SLUIZEN EN STUWEN NEDERLAND

2023-2028

Foto voorblad : Bovenlandse Sluis, Waterschap Aa en Maas

Opgesteld : 2023

Versie : 2.0

Auteur : Jeroen Bakker, Akke de Vries, Jan Arends

Vastgesteld : Bestuursvergadering nr##, d.d. 10-11-2023

Contact : HSSN, Bodegraafsestraatweg 21, 2805GK Gouda - tel. 018 2537327

Inhoud

Context	4
Beleidsplan HSSN 2023-2028.....	5
Visie	5
Missie	5
Opgave.....	5
Achtergrond, Doelstelling, thema's en activiteiten	6
Doelstellingen	7
Thema's	7
Activiteiten	7
Bestuur	12
Organisatie.....	12
Adviseurs	13
Financiële middelen	14
Ambities en Acties 2023.....	14
Tot nu toe bereikte resultaten	15

Context

Nederland leeft met water. In de loop der eeuwen is het waterbeheer steeds meer verfijnd en geoptimaliseerd. De vele sluizen en stuwen in ons land geven een goed beeld van de waterbeheersing, inclusief de daartoe noodzakelijke (civiel-)technische aanpassingen en ontwikkelingen. Zij vormen daarmee een belangrijke factor van onze waterhuishoudkundige geschiedenis. Bovendien tonen de vele schutsluizen het grote belang van de scheepvaart voor Nederland. Al deze sluizen en stuwen zijn bovendien schitterende iconen in ons laagland. Onze historische sluizen en stuwen zijn het niet alleen waard om te herstellen en te behouden, maar ook om dit erfgoed optimaal en op moderne wijze te benutten.

In de praktijk blijkt echter de kennis over de waterwerken allerm minst vanzelfsprekend. Dat besef vormde destijds de kiem voor de Groep Geschiedenis van de Bouwtechniek van de TU Delft om de noodzakelijke kennis over sluizen en stuwen te bundelen en meer focus te geven. Het doel daarbij was aanvankelijk om restauratie-initiatieven beter te faciliteren. Samen met de Federatie Industrieel Erfgoed Nederland (FIEN) werd het initiatief genomen tot oprichting van een stichting voor de monumentale waardering en de instandhouding van historische sluizen en stuwen in Nederland: per 2006 was de Stichting Historische Sluizen en Stuwen Nederland (HSSN) een feit. Inmiddels - zestien jaar nadien - ligt de Stichting HSSN goed op koers en groeide de taakstelling geleidelijk breder uit met meer interne samenhang tussen acties en activiteiten. Tal van werkzaamheden op het terrein van behoud, gebruik en inpassing van monumentale sluizen en stuwen zijn succesvol tot uitvoering gebracht.

Het werk is echter nog niet voltooid: met dit beleidsplan worden ontwikkelingen geactualiseerd en in een eigentijdse context geplaatst. Het plan biedt tevens een handreiking voor de verdere uitbouw van de stichting voor de periode 2023-2028. Ook wordt vooruit gekeken naar innovaties (bv Ramspol of de Maeslandtkering) die van historische waarde zijn en de moeite van het behouden waard. Voornemens is om dit beleidsplan vast te stellen voor 5 jaar en 5-jaarlijks te actualiseren. Het jaarplan is er op gericht om het doel over 5 jaar op te knippen en daardoor makkelijker te behalen.

Beleidsplan HSSN 2023-2028

Visie

De Stichting Historische Sluizen en Stuwen Nederland (hierna HSSN) zet zich in om de historische betekenis van sluizen en stuwen onder de aandacht te brengen en te houden als object in een integrale gebiedsgerichte omgeving.

Missie

De HSSN zet zich in voor de restauratie, inpassing en instandhouding van monumentale sluizen en stuwen in Nederland. Wil de context van sluizen en stuwen integraler benaderen als object in zijn omgeving (gebiedsgericht). Belangrijk hierin is dat de wereld integraler (als een geheel) gaat opereren en overheden onderling meer gaan verbinden en naar het abstractere grotere geheel gaan kijken.

Opgave

De HSSN realiseert dat met een aantal activiteiten dat gericht is op het stimuleren, bundelen en activeren van initiatieven, het verbinden van actoren en het delen van kennis. Belangrijk is dat de HSSN gaat werken met helder geformuleerde doelstellingen, deze prioriteert en resultaat laat zien. Het beleid wordt doorvertaald naar jaarplannen, zodat na 5 jaar ook de doelen worden benaderd.

Achtergrond, Doelstelling, thema's en activiteiten

Achtergrond

Herstel, behoud, beheer en exploitatie van historische sluizen en stuwen krijgen in veel gevallen onvoldoende aandacht. In de praktijk blijkt dat vooral een samenhangende aanpak ontbreekt. De HSSN wil voorzien in deze lacune en bundelt daartoe bestaande kennis en spoort nieuwe informatie op. Ze maakt deze informatie voor een ieder toegankelijk en zet zich vervolgens in voor een (actie)-gerichte verspreiding van relevant kennismateriaal (maatwerk). De HSSN doet dat zowel op verzoek als op eigen initiatief. De Stichting richt zich niet alleen op restauratietechnieken en functiewijzigingen van specifieke objecten, maar betreft daarbij tevens contextuele vraagstukken als duurzaam beheer, klimaatadaptatie, circulariteit, energietransitie en een gebiedseigen inpassing (bodem en water sturend) als onderdeel van het grotere geheel.

Er worden inmiddels ook enkele zorgelijke trends gesignaleerd: de operationele restauratievaardigheid en ervaringskennis dreigen te slinken en de financiering van restauratieprojecten vergt steeds meer aandacht. Beide trends leiden tot heroverweging en bijstelling. Mede met het oog op de actuele problemen van bezuinigingen, terugtrekkende overheid, complex wordende integrale problematiek (klimaat, zeespiegelstijging, schaarste aan gekwalificeerd personeel, innovaties en circulariteit) en een mogelijke recessie wordt -anticiperend en in nauwe samenwerking met anderen- ingehaakt op enkele nieuwe prioriteiten met als doel:

[a] de restauratiekennis en -vaardigheden op peil te houden

[b] bestuurlijke en procesmatige verankering (extra) te borgen mede om de projectfinanciering ook voor de toekomst veilig te blijven stellen

[c] Jongeren enthousiasmeren (o.a. via kennisdeling) voor de watersector en het werken met/aan sluizen en stuwen

Het beleidsplan 2023-2028 laat een breed scala zien aan activiteiten. Invulling hieraan kan maar zeer beperkt worden gegeven bij gebrek aan beschikbaarheid van mensen uit het bestuur. Belangrijk is dat het bestuur opdrachten gaat doorzetten in de vorm van werkgroepen die het gaan uitvoeren. Hier valt te denken aan adviseurs gelieerd aan de HSSN te benaderen en eigenaar te maken van vraagstukken onder toezicht van een bestuurslid. Hierdoor kan meer bereikt worden. Komende jaren wordt verwacht dat de schaarste aan personeel in de sector ook leidt tot minder mogelijkheden om vrijwilligerswerk te initiëren.

Doelstellingen

De doelstellingen van de Stichting zijn: (RCE sessies mei 2022)

1. Kennis bevordering en kennisverspreiding door eigenaren (veelal overheden) te verbinden en jongeren te enthousiasmeren t.a.v. sluizen en stuwen en de restauratie ervan
2. Vastleggen van assets door te inventariseren en te documenteren
3. Verlenen van ondersteuning bij instandhouding van sluizen en stuwen.
4. Eigenaren bewust maken van huidige en toekomstige opgaven (t.g.v. klimaatverandering, zeespiegelstijging, bodemdaling, etc.) in relatie tot de historisch waardevolle stuwen en sluizen.
5. Duurzame continuering van de HSSN

Thema's

Op basis van de doelstellingen zijn de belangrijkste thema's (WAT) benoemd:

1. Geven van (on) gevraagd advies over de cultuurhistorische waarde en betekenis van sluizen en stuwen (doelstelling 3 en 4);
2. Stimuleren zorgvuldige restauraties van sluizen en stuwen (doelstelling 3);
3. Kennis doorgeven door jongeren te betrekken (doelstelling 1);
4. Publiciteit en financiering (subsidie) (doelstelling 1);
5. Verbinding bevorderen (doelstelling 1);
6. Fondsenwerving (doelstelling 5);
7. Evaluatie beleid HSSN (doelstelling 5);

Activiteiten

De HSSN streeft ernaar de doelstellingen na te leven via de bovenstaande thema's. Het succesvol bereiken van deze doelstellingen is door uitvoering van de volgende activiteiten, ressorterend onder verschillende thema's

Ad 1) (On)gevraagd advies over cultuurhistorische waarde

- Het inventariseren, genereren en analyseren van informatie- en documentatiemateriaal;

- Het stimuleren van het verrichten van deskstudies en het opstellen van projectadviezen gevraagd of ongevraagd (te denken valt aan richtinggevend advies: 'denk hieraan' of 'denk daaraan');
- Het gericht stimuleren en ondersteunen van (restauratie-)initiatieven op zowel lokaal, regionaal als landelijk schaalniveau (te denken valt aan stuwen en sluizen die in verval driegen te raken onder de aandacht te brengen of te ondersteunen met richting);
- Het geven van informatie en het verbeteren van de toegankelijkheid van documentatie (folders; up-to-date houden van de website; uitbreiden en bijhouden van de databank);
- Het stimuleren en initiëren van contacten tussen belangstellenden voor sluizen en stuwen, gericht op een doelmatige informatie-uitwisseling en adequate samenwerking (Waterbeheerders, RCE, STOWA, betrokken overheden, relatiekringen cultureel erfgoed, etc.).
- Het stimuleren van het verrichten van deskstudies en het opstellen van projectadviezen gevraagd of ongevraagd
- Het gericht stimuleren en ondersteunen van (restauratie-)initiatieven op zowel lokaal, regionaal als landelijk schaalniveau
- Het wegwijzen naar subsidie mogelijkheden bij ontvangen projectvoorstellen voor restauratie van sluizen en stuwen;

Ad 2) Stimuleren zorgvuldige restauraties van sluizen en stuwen

- Het organiseren van de Nationale Sluizendag met (indien mogelijk) de winnaar van het afgelopen jaar;
- De organisatie van de jaarlijkse prijsvraag met bijbehorende toetsing van inzendingen en prijsuitreiking;
- Platform bieden tijdens de Sluizendag van nieuwe kennis of interessante andere cultuurhistorische waarden onder de leden en belangstellenden verspreiden.

Ad 3) Kennis behouden door jongeren te betrekken

1. Educatieve inzet door:

- Het -waar mogelijk- betrekken van relevante onderwijsinstellingen bij haar activiteiten teneinde de deskundigheid op het vlak van restauratietechnieken en -vaardigheden op peil te houden (versterking relatie leermeester <=> gezelschap, bevorderen van leerplekken via een leerbedrijf, mede via ROP/ erfgoedhuizen en het bevorderen van participatie door restauratiebedrijven);
- Het ontwikkelen van lesmodules;
- Les- en programmabijdragen op het terrein van restauratie en inpassing aan educatie & onderwijs, alsmede materiaal instructie en technische voorlichting over sluizen en stuwen (o.m. door het leveren van bijdragen aan de organisatie van studiedagen en het mobiliseren van vrijwilligers).

- Het bevorderen van de publiciteit en kennis over (instandhouding van) sluizen en stuwten door het bijhouden van de database (door middel van publicaties, lezingen, tentoonstellingen, excursies, lesmateriaal en de organisatie van de jaarlijkse terugkerende Nationale Sluizendag met participatie van deskundigen uit o.m. markt en overheden);
- Relevante opleidingen verbinden aan de HSSN door een artikel te plaatsen vanuit de opleidingen en opzoek te gaan naar de verbinding tussen marktpartijen (aannemers, ontwerpers en opdrachtgevers) om opleidingen in te zetten (bv een artikel sluisdeur ... in elkaar gezet door studenten en Drents Overijsselse Delta).

2. Draagvlak versterken door:

- Het (nog) actiever optreden als intermediair en het creëren van een platform, mede ter bevordering van onderlinge afstemming en benodigde financiering, subsidietoekenning en sponsoring; het gaat om versterking van het samenspel tussen diverse overheden, het bedrijfsleven en belanghebbende organisaties (platformfunctie via netwerkaanpak);
- Restauratie, beheer en exploitatie nadrukkelijker op de politieke agenda te krijgen. Hoe we dit willen bereiken is een actie die wordt opgepakt binnen het termijn van dit beleidsplan.
- Meer inzet richten op werving, begeleiding en opleiding van vrijwilligers, mede via de erfgoedhuizen.
- Thema's te koppelen aan de Sluizendag: cultuurhistorische waarde, sluis als onderdeel van zijn omgeving, restauratie kennis, klimaatverandering, sluis van de huidige tijd (laatste 10 jaar).

3. Inventariseren en deze informatie beschikbaar stellen/houden via de database

- De HSSN bouwt verder aan een zo'n compleet mogelijke database en onderhoud deze. Hiermee wordt informatie openbaar gesteld.
- Nieuwe innovatieve sluizen en stuwten worden toegevoegd als cultuurhistorische waardevolle objecten en opgenomen in de database. Op deze wijze wordt de actuele informatie voor de toekomst vastgelegd. Criteria voor innovatieve sluizen worden opgesteld en is een actie binnen dit termijn van het beleidsplan.
- We werken aan een beoordelingssystematiek waarin de prioritaire cultuurhistorisch waardevolle objecten gelabeld kunnen worden. Doel is in 2028 deze systematiek doorgevoerd te hebben op de database.
- Top 100 uit de beoordelingssystematiek zijn gekoppeld via een fysieke QR code op locatie met de website van HSSN.

Ad 4) Publiciteit

- De HSSN publiceert nieuwsbrieven en verspreid jubileumboeken

- De website is up-to-date en zorgt voor verbinding door kennisdeling en leren van elkaar van renovaties/ restauraties bij verschillende objecteigenaren door het delen van nieuwsberichten
- Website uitbreiden met subsidie verstrekkers (lijst met links) en artikel over de mogelijkheden van subsidies voor restauratie.
- Publiceren van lijst van voorgenomen restauraties van stuwen en sluizen

Ad 5) Verbinding met aanverwante partijen bevorderen

- De HSSN werkt aan verbetering van de verbinding met soortgelijke 'stichtingen' en zien wij als partners (bv. Nationale Gemalen Stichting) en adviseurs in het werkveld.
- Deze periode gaan wij werken aan een duidelijke boodschap waarin staat waar wij gevonden kunnen worden en dat wij beschikbaar zijn voor adviezen. Het e.e.a. niet in strijd met de commerciële wereld.
- Het verbinden kan ook door werkvelden via onze website te koppelen door het maken van een lijst van deskundigen.
- Advies wordt gegeven met de context in de richting van en gekoppeld aan een lijst van betrouwbare aannemers en adviseurs (zie vorige bullet).
- De kwaliteitsborging vindt in het bestuur plaats door te bepalen of een advies wel/niet wordt opgesteld en wie de controle uitvoert van het gegeven advies
- De adviseurs van de HSSN worden onderzocht op haalbaarheid als accounteigenaren. Er kan dan structureler overleg plaatsvinden tussen eigenaren en HSSN en kan doelgerichter worden geholpen.

Ad 6) Fondswerving

- De HSSN werft fondsen, subsidies of sponsorgelden voor specifieke activiteiten zoals de Sluizendag en HSSN-prijs

Ad 7) Evaluatie Beleid HSSN

De HSSN wil graag professioneler werken. Het is noodzakelijk om met elkaar een plan op te stellen en daaraan acties te koppelen die vervolgens worden geëvalueerd. Tijd is schaars van het bestuur en de bijdrage is vrijwillig.

- De HSSN stelt op basis van het beleidsplan in november een jaarplan op voor het volgende jaar.
- De HSSN evalueert jaarlijks het jaarplan
- De HSSN evalueert in maart van het 5de jaar het beleidsplan en maakt een nieuw beleidsplan voor de komende 5 jaar.

Deze activiteiten zijn gericht op het veiligstellen van zowel kwaliteit als continuïteit van het werk van de HSSN; ze hebben onderling interactie en vertonen daarmee onvermijdelijk enige overlap. Belangrijke onderliggende waarde van al deze activiteiten is dat voor het historisch waterhuishoudkundige erfgoed een breed en solide draagvlak wordt gecreëerd, gericht op eigenaren/beheerders, marktpartijen, verwante organisaties, werkplaatsen en scholen, overheid en - niet in de laatste plaats - gericht op belanghebbenden/publiek (door zgn. horizontale, coöperatieve sturing). Dat zijn immers de actoren die uiteindelijk gezamenlijk de randvoorwaarden moeten borgen voor de instandhouding van de historische sluizen en stuwten.

Bestuur

Voorzitter (algemene leiding)	: R. (Ronald) van den Berg
Plaatsvervangend voorzitter	: P. (Peter) Nijhof
Secretaris	: G.J. (Jan) Arends
Plaatsvervangend secretaris	: J.M. (Jeroen) Bakker
Penningmeester	: P. (Piet) Drop
Plaatsvervangend penningmeester	: W.E.C. (Wim) van Boxmeer
Communicatieadviseur	: P. N. (Nelleke) Manschot
Algemeen lid:	: A. (Akke) De Vries-Oosterveen : R. (Rutger) Polderman

Organisatie

Borging van de organisatie en taken, bestaande uit:

- Algemene leiding, uitvoering bestuurstaken, secretariaat, interne afstemming en synchronisatie, planning en financiële verantwoording, administratie, aansturing advisering, etc.

De voorzitter, de secretaris en de penningmeester vormen het dagelijks bestuur. Bestuurlijke besluitvorming over bestuursvraagstukken is slechts mogelijk wanneer tenminste 60% van de bestuursleden daadwerkelijk aan het overleg deelnemen.

Het bestuur heeft de (interne) organisatietaken als volgt onderverdeeld:

- Voorzitter heeft de algehele leiding;
- Plaatsvervangend voorzitter is mandaathouder van het externe proces ;
- Secretaris verzorgt de schriftelijke voorbereiding en afhandeling van stukken, zowel intern als extern en stelt in samenspraak met de voorzitter de agenda op voor de bestuursvergaderingen;
- Penningmeester is verantwoordelijk voor het financieel beleid;
- Communicatieadviseur is verantwoordelijk voor het bijhouden en communiceren via social media, brieven etc. en heeft het mandaat dit naar eigen inzicht of in overleg te doen.
- De leden zijn mandaathouder van activiteiten en zorgen voor uitvoering in samenwerking met adviseurs.

Adviseurs

H.E. (Erik) van Capelleveen	: Hoogheemraadschap De Stichtse Rijnlanden
J.M.G. (Sjaak) Dehing	: Bureau Aangepaste Technologie te Sittard
F.D. (Frank) Druijff MSc	: Tauw bv
E.F. (Eli) Gehasse	: Rijkswaterstaat
B.G. (Ben) van Hees	: Aannemersbedrijf B. van HEES en Zonen
T. (Ton) Keesmaat	: Iv-Infra b.v. / Afdeling Instandhouding
H.H.V.M. (Harrie) Maas	: Directeur Monumentenhuis Brabant
M.A.J. (Maarten) Meyer	: Wagemaker
J. (Jaap) van Raaij	: Tauw b.v.
G.M.H. (Gerard) Troost	: Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed
H.C.M. (Helma) van de Wetering	: Historica

De adviseurs ondersteunen het bestuur HSSN in de uitvoering van taken. Gestreefd wordt naar een breed scala in de vertegenwoordiging van actoren die direct of indirect betrokken zijn bij het herstel, behoud, beheer en onderhoud van historische sluizen en stuwten. Het gaat daarbij veelal om de inbreng van ervaring, specialistische kennis of specifieke disciplines inzake dit erfgoed.

Voor specifieke taken en verantwoordelijkheden wordt verwezen naar bijlage 1.

Financiële middelen

Om de noodzakelijke activiteiten te kunnen financieren zijn sponsors nodig. Hiervoor wordt een sponsorplan opgesteld. Het bestuur zoekt contact met bedrijven en instellingen die mede gezien vanuit hun belang bereid zijn de Stichting een jaarlijkse financiële bijdrage te leveren. Inhoudelijk zal de samenwerking met verwante organisaties worden geïntensiveerd, mede om efficiënter te kunnen werken en kosten te besparen.

De HSSN is per 1 januari 2008 door de Belastingdienst aangemerkt als een Culturele Algemeen Nut Beogende Instelling (Culturele ANBI-status); dit beleidsplan vormt een belangrijke basis voor het continueren van deze status.

Ambities en Acties 2023

In het tijdvak van dit beleidsplan zal aan de volgende activiteiten een hoge prioriteit worden toegekend:

Ambitie

1. Slagkracht vergroting door inzet werkgroepen -> alle bestuurders 2023
2. HSSN hoger op de bestuurlijke agenda krijgen voor het belang van het behouden van stuwen/sluizen -> actie Ronald (Rutger/Jan) 2023 wat willen wij? – adviseur Gerard Troost meenemen;
 - Actief aansluiting zoeken bij de (investerings-)strategie inzake restauratie van erfgoedprojecten bij Rijk, Provincies, Gemeenten, Waterschappen voor de programmering van toekomstig herstel, beheer en onderhoud van historische sluizen en stuwen;
 - Het zoeken naar een bestuurlijk boegbeeld voor de Stichting (i.c. een beschermheer of – vrouwe)

Actie 2023:

1. Vaststellen van het beleidsplan
2. Het actueel houden van de website – Werkgroep formeren -> actie Nelleke (Rutger) 2023;
3. Het (verder) opzetten en inrichten van een database – Werkgroep formeren -> actie Jan (Jeroen) 2023;
- Werven van gelden via het sponsorplan – Werkgroep formeren -> actie Piet (Ronald/Wim) 2023;
- Organisatie jaarlijkse Nationale Sluizendag – Werkgroep formeren -> actie Peter (Sjaak Dehing/Rutger/Piet) 2023;
- Participatie met onderwijsinstellingen m.b.t. het op peil brengen en houden van restauratiekennis en – technieken -> werkgroep formeren -> actie 2023 wat willen wij?;
- Toekennen van de jaarlijkse HSSN-prijs -> werkgroep en jury -> actie Peter;

Tot nu toe bereikte resultaten

Verrichte activiteiten en producten vanaf 2006 (niet limitatief):

- Organisatie van jaarlijkse Nationale Sluizendag (tot 2022 16 bijeenkomsten georganiseerd);
- Jaarlijkse toekenning van de HSSN-prijs (16 prijzen);
- Organisatie studiedagen;
- Opzetten van een aansprekende Website;
- Voorlichting van publiek;
- Reguliere bestuursvergaderingen (ca. 5 per jaar);
- Sponsorplan;
- Organisatie lezingen;
- Opstellen adviezen, gevraagd en ongevraagd;
- Samenbrengen van actoren;
- Bijdragen aan de restauratie van sluizen en stuwen in de vorm van advisering;
- Versnellen/bundelen van uitvoeringsactiviteiten;
- Vergroten bestuurlijke participatie;
- Jubileumboek 15 jaar sluizen en stuwen 2022.